

7620 + 7626

P.C.R. 319785 Orn. Vereniging « De Wielewaal », Graatakker 13, Turnhout, tel. 014/422.52
Vereniging zonder winstoogmerk
Uitgegeven met ondersteuning van het Ministerie van Nationale Opvoeding

FEBRUARI 1970

NUMMER 2

Wielewaal 36:33-42 (M. BECUWE)
42-50 (W. CORVELEIJN)

Bijdrage tot de kennis van de zwemvogels te Oostende en omgeving

I. ZEEDUIKERS EN FUTEN OP DE SPUIKOM TE OOSTENDE (1950 - 1969) door Mark Becuwe.

1. INLEIDING.

Zeven jaar terug verscheen in De Wielewaal de „Avifauna” van de Spuikom” door de heer M. R. Hautekiet (D.W. 28, 1962: 132 - 139). Hierin zijn de waarnemingen van de auteur verwerkt vanaf 1950 tot eind 1961. Vanaf januari 1966 tot maart 1969 maakte ik een honderd vijftig ekskursies in dit gebied. Vlug werd het duidelijk dat er reeds merkwaardige verschillen vast te stellen waren tussen beide waarnemingsperiodes. Voor een volledig vergelijkend overzicht van alle voorkomende soorten verwijs ik graag naar het

tweede deel van deze bijdrage, samengesteld door de heer W. Corveleijn.

Voorliggend artikel beperkt zich tot de zeeduikers en futen en wil even dieper op de zaken ingaan dan de noodzakelijke gevaltheid van een avifaunistisch overzicht meestal toelaat. Het grondig opzoekingswerk van de heer Corveleijn bracht nog een aantal waarnemingen aan het licht die in hoofdzaak vallen binnen de waarnemingsperiode van de „Avifauna van de Spuikom” doch hierin niet expliciet opgenomen zijn. Dit zijn waarnemingen afkomstig van Oostendse Wielewalers en onderlegde veldwaarnemers: De Reygher (DR), Rodts (R),

Van Craeynest (VC), Van Outryve (VO) en Vigne (V). Voor de tweede waarnemingsperiode (1.1.1966 - 5.1.1969) werden mijn eigen waarnemingen (BMa) in belangrijke mate aangevuld door gegevens van Mireille Becuwe (BMi), Paul Lingier (LP) en Johan Van Coillie (VCJ).

Onze waarnemingsdichtheid was het grootst vanaf begin 1967: met uitzondering van enkele korte onderbrekingen, minstens één bezoek, meestal meerdere bezoeken per week. Ons waarnemingsmaterieel: prismakijkers 7 en 10 × 50 en twee sterrekijkers 15 tot 50 × 66.

Aan al deze personen, die door hun waarnemingen dit artikel hielpen mogelijk maken: oprecht dank.

2. HET WAARNEMINGSGEBIED.

Hoewel er op verschillende plaatsen in het Oostendse (Keignaert, Zoute Madeleinkreek, Kalkaart) een fuutachtige en per uitzondering wel eens een duiker gezien worden, hebben we ons met opzet strikt beperkt tot de Spuikom omdat het leeuwenaandeel van waarnemingen uit het „binnenland” van deze vogelgroep uit dit gebied afkomstig zijn.

De Spuikom is een grote zoutwaterplas (84 ha) een paar km landinwaarts, ten z.o. van de Oostendse agglomeratie. Voor drie vierden is dit kunstmatige waterbekken door woon- of industrie-complexen omringd. Het overgrote deel van de kom is van 0,5 tot 1,5 - 2 m diep. Oeverbegroeiing ontbreekt vrijwel geheel, de rand: een stenen glooiing. Door de geringe diepte kan er zich een weelderige zoutwaterfauna ontwikkelen. De verstoring door zeilsport en vissers is, tot hiertoe, gering.

Wellicht is het zinvol even na te gaan in hoeverre de Oostendse Spuikom een geschikt waarnemingsgebied is voor duikers en futen.

Vooreerst is de onmiddellijke nabijheid van de Noordzee belangrijk. Voor de roodkeelduiker, roodhalsfuut en kuifduiker, in mindere mate voor parelduiker en fuut, is het zo dat een belangrijk deel van de doortrekkende, overwinterende eks. op zee blijft en de kustlijn niet zo vlug overschrijdt.

We krijgen op de Spuikom dus slechts een onderdeel van de in de omgeving doortrekkende vogels te zien. Hierdoor zijn de waarnemingen van de zopas genoemde soorten eerder fragmentarisch als doortrekgegevens. Dit heeft echter geen belang wanneer we beide waarnemingsperioden willen vergelijken, want in beide was de situatie identiek. Het zou in dit opzicht interessant zijn de waarnemingen van de plas achter de Nieuwe Muur te Zeebrugge te vergelijken met de Spuikom te Oostende. De plas te Zeebrugge ligt net iets buiten de kustlijn en de kans is hier dus groter dat voorbijtrekkende exemplaren even toeven.

Welk aandeel de stookolieslachtoffers, die vlugger het kalmere water van de Spuikom gaan opzoeken dan kerngezonde eks., hebben onder de op de Spuikom verschijnende vogels, is moeilijk te bepalen omdat het niet altijd mogelijk is bij de afzonderlijke vogels vast te stellen of ze al dan niet met olie besmeurd zijn.

De geoorde fuut en de dodaars mijden in hoofdzaak de open zee. Bij deze twee soorten is de mogelijkheid zeer reëel dat de Spuikom als waarnemingsgebied bevoordeligd wordt door „stuwtrek” langsheen de kuststrook. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat juist deze twee soorten het talrijkst voorkomen, hoewel de dodaars zo de meest gewone futesoort is.

Een andere kenschetsende trek van ons waarnemingsgebied is het quasi volledig ontbreken van enige begroeiing, een enkel klein schiereiland met wat

riet en enkele „zeeslaveldjes” in de ondiepste delen van de waterplas buiten beschouwing gelaten. Daar waar tijdens de voortplantingstijd het gedragspatroon van de meerderheid der hier besproken soorten een zeer weelderige oevervegetatie — met het oog op beschutting van kwetsbare elementen als broedsel en broedende vogel — soms zelfs een rijke bodembegroeiing vereisen, blijkt buiten de voortplantingstijd geen dergelijke vitale behoefte aan dekking te bestaan. Het ontbreken van enige aspectbepalende vegetatie op de Spuikom, met zijn kale stenen glooiing, hoeft dus niet noodzakelijk als een werkelijk tekort beschouwd te worden.

Belangrijker echter is de diepte van de waterplas. Aangezien het voedsel duikend gezocht wordt, bepaalt de diepte de bereikbaarheid van de prooi. Daar de Spuikom zelden dieper is dan 1,5 - 2 m kunnen we ons afvragen of dit soms niet hinderend is voor duikers en de grotere futen.

De twee parelduikers die we op 5.11.1967 een hele tijd aandachtig volgden, zwommen gestadig en verrassend snel heen en weer en doken hierbij voortdurend. Ze schenen niet de minste hinder te ondervinden. Het Handbuch der Vögel Mitteleuropas (1966), deel 1, vermeldt voor de parelduiker (p. 81): „In der Schweiz sind Tauchtiefen von 1,6 bis zu 32, 45 und 48 m gemessen worden. Bisweilen taucht er aber auch nur knapp unter die Wasseroberfläche”; voor de roodkeelduiker (p. 89): „Tauchtiefe gewöhnlich zwischen 2 - 9 m”; voor de fuut (p. 108): „normal bis 6 m tief”; voor de roodhalsfuut (p. 127): „Es sind Tauchtiefen bis zu 10 m verbürgt; über die durchschnittlichen und maximalen Tauchtiefen ist hingegen wenig bekannt”; voor kuifduiker en geoorde fuut: geen gegevens; voor de dodaars (p. 155): „Taucht meist in der Uferzone etwa 20 - 50 cm, oft, vor allem im Win-

terhalbjahr, bis mindestens 2 m tief.” Voor de duikers en de twee grotere futen is de diepte van de Spuikom dus blijkbaar net voldoende om een normaal voedselzoeken mogelijk te maken. Voor de dodaars daarentegen is de diepte van het gebied ideaal.

Tenslotte zijn we met de duikdiepte bij het voedsel zelf van de vogels aangeland. Enerzijds is er door het intense onderzoek van prof. P. Polk (VUB) en zijn ploeg medewerkers heel wat bekend over de fauna van deze zoutwaterplas, anderzijds echter zijn de beschikbare gegevens uit de ornithologische literatuur beperkt en een onderzoek op de Spuikom naar de maaginhoud kunnen we ons om meer dan een reden niet veroorloven. In elk geval is het onwaarschijnlijk dat de hoeveelheid en/of de verscheidenheid aan voedsel te gering is en als een beperkende factor zou optreden voor het voorkomen van duikers en futen. Voor de dodaars bijvoorbeeld tonen de aantallen wellicht het tegenovergestelde aan.

3. BESPREKING PER SOORT.

De vele opgaven van aantallen en data komen wellicht de leesbaarheid van dit verslag niet ten goede... Doch, daar waar men in het verleden zich kon tevreden stellen met een literaire omschrijving heeft men vandaag concreet cijfermateriaal nodig om ons streven voor het behoud van de natuur een verantwoorde basis te geven en kracht bij te zetten. Daarom de vele cijfers en twee tabellen en grafiekjes.

Voor de periode 1.1.1966 tot 5.1.1969 (voortaan aangeduid als 1966/69) betreft het nog niet eerder gepubliceerde gegevens.

De bespreking is als volgt opgevat:

- a. Gegevens uit de periode 1950/61.
- b. Gegevens uit de periode 1966/69.
- c. Bespreking en besluit.

TABEL 1.

	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV
Parelduiker	(1) —	—	1	1	2	—	1	2	—
	(2) —	—	1	2	4	—	1	3	—
Roodkeelduiker	(1) —	—	1	1	4	4	5	3	1
	(2) —	—	1	1	6	9	13	4	?
Roodhalsfuut	(1) 1	2	2	1	2	2	3	—	—
	(2) 2	6	3	1	2	2	4	—	—
Kuifduiker	(1) —	2	2	1	1	1	2	4	—
	(2) —	4	2	1	1	1	2	4	—

Tabel 1. Alle waarnemingen samengebracht per maand uit de periode 1950 tot 5.4.1969. Naar gegevens afkomstig van alle in de in'leiding vermelde waarnemers, (1) : het aantal vaststellingen van de soort per maand; (2) : het totaal aantal waargenomen eks. per maand.

1. PARELDUIKER - *Gavia archica*.

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Onregelmatige doortrekker en wintergast. In totaal vier waarnemingen. Op 17.3.54 zijn er twee eks. die, in het geheel niet schuw, tot vlak bij de oever komen. Wij zien deze twee dagelijks terug tot en met 20.3”.

Verder liggen nog volgende waarnemingen voor :

26.12.1956 1 eks. (VC)

36.12.1956 3 eks. (VC)

19. 2.1958 1 eks. (VC)

18.10 tot 6.12.1959 1 eks. (VC)

b. Periode 1966/69.

Twee waarnemingen :

5.11.1967 2 eks. (BMa, VCJ)

28 en 29.3.1969 1 eks. (stookolie) (LP)

c. Bespreking.

Daar de heer Hautekiet zijn vier waarnemingen slechts met één datum staft is het niet uit te maken of de gegevens van de heer Van Craeynest werkelijk op andere eks. betrekking hebben. Slechts eenmaal blijft een eks. langere tijd ter plaatse (49 dagen). Voor de spreiding van de waarnemingen over het winterhalfjaar : zie tabel 1.

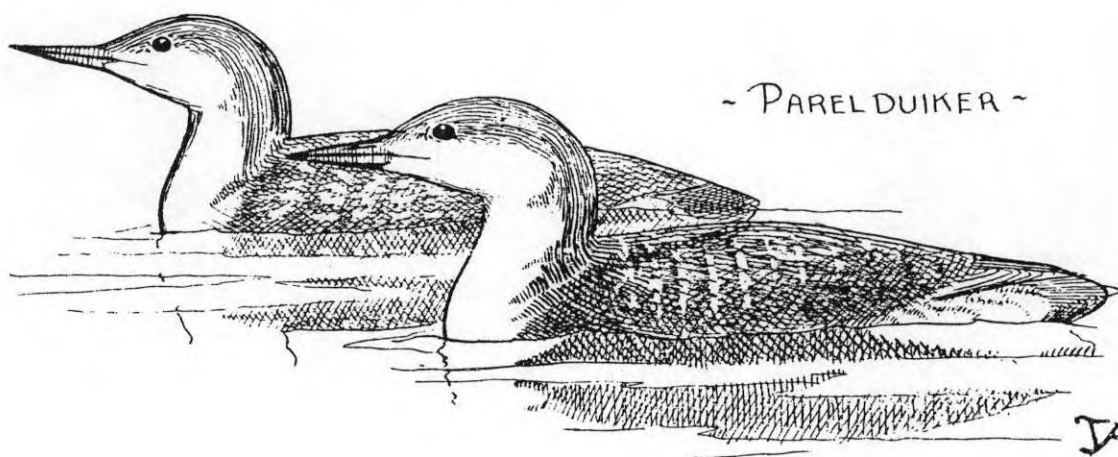
Besluit : De gegevens van deze soort zijn te schaars om een balans op te maken. In 1966/69 bleef de parelduiker een onregelmatige verschijning.

2. ROODKEELDUIKER - *Gavia stellata*.

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Regelmatige win-

~ ROODKEELDUIKER ~

~ PARELDUIKER ~

Tekening : J.P. van de Weghe.

tergast in gering aantal. Minder op doortrek. Zes vogels op 18.2.1956. Eén vogel in prachtkleed op 20.3.1954. Laatste waarneming in het voorjaar op 3.1.1954."

Verder liggen nog 11 konkrete waarnemingen voor : o.a.

15. 1.1956 3 eks. (DR, VC)

8.12.1956 3 eks. (DR, VC)

27. 1.1957 1 eks. (DR, VC)

23. 2.1958 2 eks. (MR, VC)

b. Periode 1966/69.

Vijf waarnemingen :

22.10.1967 1 eks. (LP)

9.12.1967 1 eks. (stookolie) (BMa)

De volgende dag, 10.12 werd dit eks. dood uit het water gehaald (BMa)

22.12.1967 1 eks. (LP)

31.12.1967 1 eks. (stookolie ?) (BDa)

20. 1.1968 1 eks. (LP)

c. Bespreking.

Volgens de 13 beschikbare, konkrete (datum + aantal) gegevens uit 1950/61 :

1 waarneming van 6 eks.

1 waarneming van 4 eks.

2 waarnemingen van 3 eks.

4 waarnemingen van 2 eks.

5 waarnemingen van 1 eks.

Periode 1966/69 : 5 waarnemingen van elk 1 eks., waarvan die van 22. en 31.12.1967 hoogstwaarschijnlijk betrekking hebben op hetzelfde eks. Uit deze gegevens valt een duidelijke achteruitgang op te maken. Voor de spreiding van de waarnemingen : zie tabel 1. Hierbij moeten we wel even opmerken dat de tabel niet laat uitkomen dat de roodkeelduiker vroeger een regelmatige wintergast is geweest door het tekort aan konkrete gegevens uit die periode.

Besluit : Hautekiet noemde de roodkeelduiker nog een regelmatige wintergast. In de periode 1966/69 is hij zonder twijfel een onregelmatige verschijning geworden.

TABEL 2.

	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV
Fuut	(1) 3	19	10	6	4	3	5	13	7	2
	(2) 6	31	12	11	4	3	7	23	10	4

Tabel 2. Al'e waarnemingen samengebracht per maand uit de periode 28.7.1967 tot 5.4.1969. Naar gegevens van BMa, BMi, LP en VCJ. (1) : het aantal vaststellingen van de soort per maand; (2) : het totaal aantal waargenomen eks. per maand.

3. FUUT - *Podiceps cristatus*.

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Regelmatige doortrekker en wintergast, zelfs in losse groepen van 10 tot 15 vogels (maart 1950), van 12 tot 20 vogels (januari 1954 en januari 1955). De laatste mag men in april verwachten."

Verder :

2. 3.1954 11 eks. (VO, V)

26.10.1956 6 eks. (VO, V)

16.12.1958 10 eks. (VO, V)

b. Periode 1966/69.

Regelmatig waargenomen vanaf de derde dekade van juli tot in april. Van 28.7.1967 tot 5.4.1969 werden in het totaal 111 eks. waargenomen. Voor de spreiding van waarnemingen over de verschillende maanden van het winterhalfjaar : zie tabel 2.

Aankomst van de eerste doortrekkers :

28.7.1967 1 eks. (LP)

22.7.1968 3 eks. (BMi, VCJ)

c. Bespreking.

Op een totaal van 72 vaststellingen (28.7.67 tot 5.4.69) :

1 waarneming van 5 eks.

1 waarneming van 4 eks.

10 waarnemingen van 3 eks.

12 waarnemingen van 2 eks.

48 waarnemingen van 1 eks.

Vergelijkt men deze cijfers met de omschrijving van Hautekiet en de enkele gegevens van de heren Van Outryve en Vigne, dan moeten we ook hier weer tot een gevoelige achteruitgang besluiten. Of deze achteruitgang volledig te verklaren is door een teruggang van de

Europese futenpopulatie valt te betwijfelen, er kunnen ook nieuwe, meer geschikte wintergebieden ontstaan zijn. We denken o.a. aan het Veerse Meer. In het gebied van het Veerse gat en de Zandkreek voor de afsluiting kwamen geringe troepjes voor, 1 - 10 eks. Na de afsluiting is de fuut er sterk toegenomen. In januari telde men op het Veerse Meer, ten westen van Oud-Sabinge 356 eks. (AYTHYA - Orn. vogelwerkgroep NJN- 8, 1969; nr. 1 : p. 40-41). We achten het goed mogelijk dat, althans een deel van de futen, hun wintergebied iets „verlegd” hebben.

Volgens de „Avifauna van België” (1967) zou de fuut vanaf begin aug. langs de kust doortrekken. De waarnemingen onder b. vermeld tonen duidelijk aan dat dit reeds vanaf de derde dekade van juli het geval is. In hoofdzaak komt de doortrek in aug., uitlopend tot in okt. Op 27.10.1968 zag Paul Lingier 5 eks., dit is het hoogste aantal voor de periode 1966/69. De maanden nov., dec. en jan. zijn de typische wintermaanden : een enkel eks., niet zelden een stookolieslachtoffer. Vanaf begin febr. komt de voorjaarsdoortrek weer op gang, tot in april. Dit verloop is op tabel 2 te volgen.

Besluit : Net als bij de roodkeelduiker tekent zich een gevoelige achteruitgang af wat het aantal doortrekkende en overwinterende eks. betreft. De fuut blijft nochtans een regelmatige verschijning, van eind juli tot april, in gering aantal.

4. ROODHALSFUUT -

Podiceps griseigena.

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Onregelmatige doortrekker. Slechts twee waarnemingen : 5 eks. op 11.9.1951 en één vogel op 1.1.1961.”

Volgende waarnemingen vallen ook nog binnen deze periode :

23. 2.1958 1 eks. (DR, VC)
26.10.1958 1 eks. (DR, VC)
19.11.1961 1 eks. (DR, VC)
3.12.1961 1 eks. (DR, VC)
Buiten deze periode :
2.12.1963 1 eks. (DR, VC)

b. Periode 1966/69.

Zes waarnemingen :

25. 8.1966 2 eks. (BMa)
30. 9.1967 1 eks. (BMa)
1.10.1967 2 eks. (BMa)
10. 1.1968 1 eks. (BMa)
18. 2.1968 2 eks. (LP)
15. 2.1969 1 eks. (BMa)

c. Bespreking.

Voor de spreiding van de waarnemingen over het winterhalfjaar : tabel 1. Najaarsdoortrek : van eind aug. tot okt., voorjaarsdoortrek : febr.

Bij het vergelijken van de twee waarnemingsperiodes zou men de indruk kunnen krijgen dat de roodhalsfuut toegenomen is. Hoogstwaarschijnlijk echter zijn de talrijker gegevens uit 1966/69 (6 vaststellingen in ruim 3 jaar) enkel een gevolg van de grotere waarnemingsdichtheid ten opzichte van 1950/61 (6 vaststellingen in ruim 10 jaar).

Besluit : De waarnemingen zijn te schaars om enige verandering in de status te kunnen vaststellen. Hautekiet noemt de roodhalsfuut een onregelmatige doortrekker. Voor 1966/69 : regelmatig, elk jaar vastgesteld, doch in zeer gering aantal van eind aug. tot febr.

5. KUIFDUIKER - *Podiceps auritus.*

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Onregelmatige doortrekker en wintergast. Een vogel op 14.3.1956, nadat gedurende de strenge koude van 31.1 tot 27.2 een kuifduiker op het ijsvrije handelsdok in de Oostendse haven heeft verbleven. Weer één eks. op 18.11.1958.”

Verder vallen nog binnen deze periode :

2. 3.1954 1 eks. (VO, V)
 16 en 19.2.1958 1 eks. (DW 27, 1961 : 77)
 19.11.1961 1 eks. (VC)
 Buiten deze periode :
 2 en 9.2.1964 1 eks. (VC)

b. Periode 1966/69.

Volgende waarnemingen liggen voor :
 26.1 en 1.2.1966 1 eks. (BMA)
 26 tot 30.10.1967 1 eks. (BMA, LP)
 9 tot 26.12.1967 1 eks. (BMA, LP)
 27 en 29.1.1968 1 eks. (BMA)
 31. 1.1968 2 eks. (LP)
 7. 9.1968 2 eks. (BMA, LP)
 25. 9.1968 2 eks. (LP)
 23.10.1968 1 eks. (LP)
 1. 3.1969 1 eks. (LP)
 19. 3.1969 1 eks. (LP)

c. Bespreking.

Voor de spreiding van de waarnemingen over het winterhalfjaar : tabel 1. Najaarsdoortrek sept. - okt.; voorjaarsdoortrek : febr. - maart. Net als bij de roodhalsfuut is de schijnbare toename hoogstwaarschijnlijk te verklaren door het relatief groter aantal waarnemingsdagen binnen de laatste waarnemingsperiode. Meestal blijven de vogels niet langer dan een vijftal dagen. Eénmaal echter 12 dagen. Tussen 7.9.1968 en 25.9.1968 werd de Spuikom regelmatig bezocht zonder waarnemingen van kuifduikers op te leveren. De kans is groot

dat de op 25.9 geziene eks. werkelijk andere vogels waren.

Besluit : Net als bij parelduiker en roodhalsfuut : er zijn te weinig gegevens voorhanden om iets positiefs te kunnen zeggen over voor- of achteruitgang. Hautekiet noemt ook de kuifduiker een onregelmatige doortrekker en wintergast. In de periode 1966/69 : elk jaar waargenomen; regelmatige doortrekker en wintergast (sept.-maart), in zeer gering aantal.

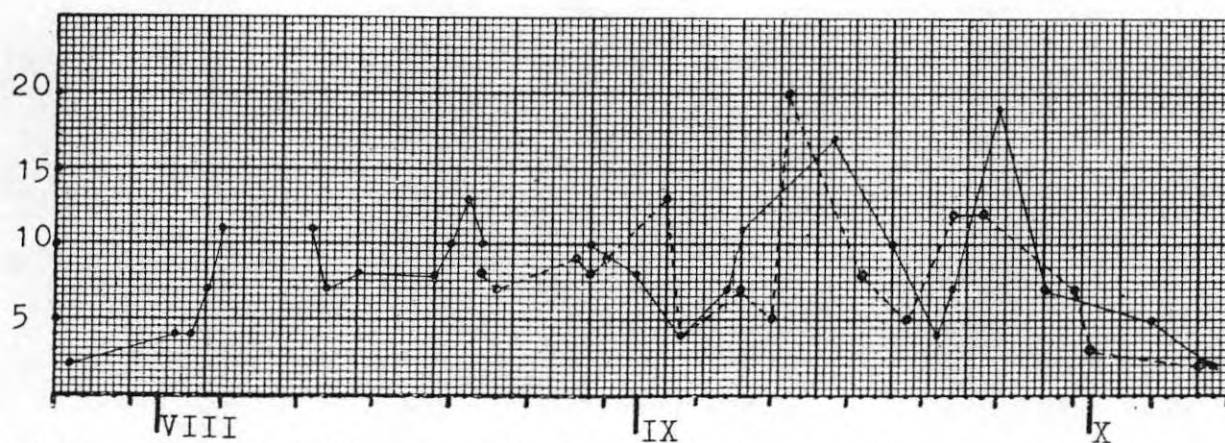
6. GEOORDE FUUT *Podiceps caspicus*.

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Regelmatige doortrekker en wintergast, echter zelden in groot aantal (7 eks. op 29.11.1959) noch in groepsverband voorkomend (groep van 8 eks. op 30.10.1961). Waarnemingen vanaf de tweede helft van augustus tot het einde van maart. Op 26.1.1954 noteren we een eks. in een wak bij strenge vorst en op 26.3 twee vogels in prachtkleed.”

Zijn verder nog te vermelden :

5.10.1958 10 eks. (VC)
 5.11.1961 2 eks. (DW 28, 1962 : p. 110)
 7.11.1961 6 eks. (»)
 11.11.1961 6 eks. (»)
 19.11.1961 1 eks. (»)
 26.11.1961 1 eks. (»)

Grafiek 1. — Geoorde fuut. Het verloop van de najaarsdoortrek in 1967 (streeplijn). Vóór 22.8.'67 geen gegevens beschikbaar. Najaarsdoortrek 1968 (volle lijn). Elk punt of cirkeltje stelt een dagtelling voor. Naar gegevens van BMA, BMA, LP en VCJ.

b. Periode 1966/69.

Najaarsdoortrek 1966 :
27 en 28.8.1966 11 eks. (BMa)
16.10.1966 9 eks. (BMa)
Najaarsdoortrek 1967 en 1968 :
Zie grafiek 1
23.10.1968 1 eks. (LP)
Winterwaarnemingen :
11.12.1966 1 eks. (BMa)
17.12.1967 1 eks. (BMa)
2. 1.1968 2 eks. (BMa)
7. 1.1968 1 eks. (BMa)
10. 1.1968 1 eks. (BMa)
Voorjaarsdoortrek :
17. 3.1968 2 eks. (LP)
28. 3.1969 4 eks. (LP)

c. Bespreking.

Wanneer we de uitspraak van Hautekiet, gebaseerd op ruim 10 jaar waarnemen, vergelijken met onze recentere gegevens, blijken toch wel enkele interessante verschillen te zijn ontstaan. Hautekiet: doortrek vanaf 'de tweede helft van augustus'. In 1968, toen de Spuikom vanaf juli intensief bezocht werd, verschenen de eerste doortrekkers op 26.7. Als hoogste aantal vermeldt Hautekiet op 30.10.1961, 8 eks. Van Craeynest zag op 5.10.1958 10 eks. Zowel in 1966 als in 1967 en '68 (zie grafiekje) liggen de aantallen meestal duidelijk hoger. Alhoewel het hier gaat om kleine aantallen — kan het overigens wel anders met dergelijke species? — menen we toch een lichte vooruitgang vast te stellen: toename van de doortrekkende eks. in het najaar. Het einde van de najaarsdoortrek schijnt van jaar tot jaar nogal te kunnen verschillen. Voor 1967 en '68 is dit half-okt. (zie grafiek). Op 16.10.1966 zag ik nog 9 eks. De hoger vermelde K.M. uit De Wielewaal, van de heer Van Craeynest: op 7 en 11.11.1961 nog 6 eks., valt samen met wat de „Avifauna van België (1967) vermeldt als het einde

van de najaarstrek: half-november. Hautekiet vermeldt echter ook: 29.11.1959: 7 eks. Waarschijnlijk is dit nog late doortrek want als wintergast verschijnt de geoorde fuut onregelmatig en praktisch altijd als enkeling. Is deze fuut in het najaar een gewone verschijning, in het voorjaar is hij veel zeldzamer: slechts twee meldingen uit de tweede helft van maart.

Over de samenstelling van de doortrekkende troepjes geoorde fuut in het najaar zijn spijtig genoeg weinig aantekeningen gemaakt

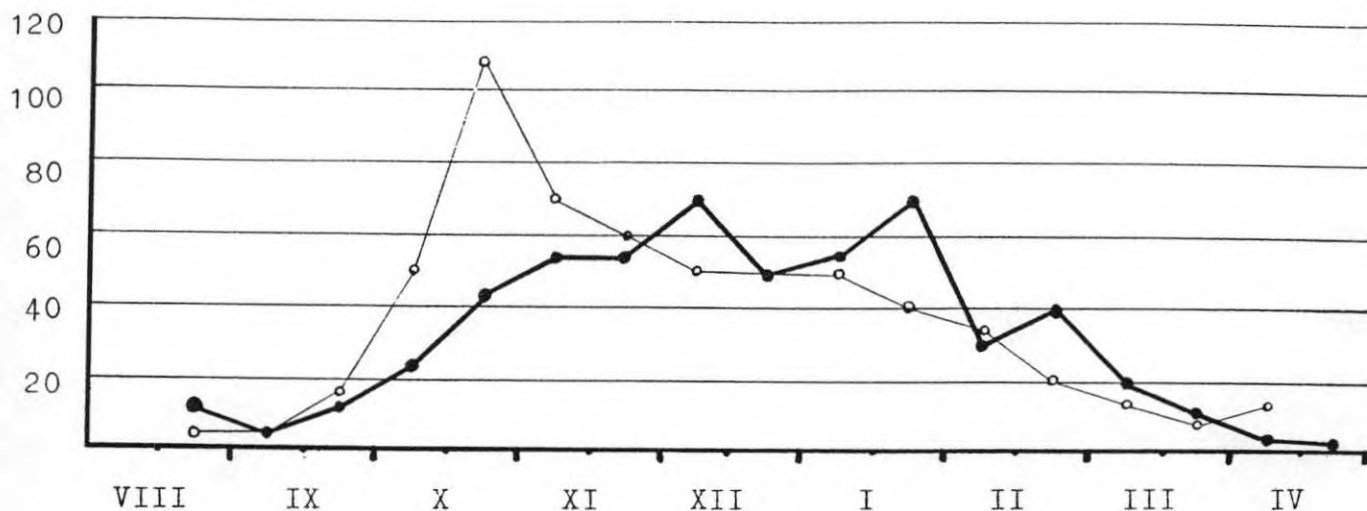
27 en 28.8.1966: 3 adult (in volledig
prachtkleed en 11 eerstejaars (BMa)

22 8.1967: 5 adult en 3 eerstejaars
(BMa)

3.9.1967: 10 adult en 3 eerstejaars
(BMa)

Typisch voor de geoorde fuut is verder dat de individuen zelden verspreid zitten, maar meestal in één kompakte groep bij elkaar rondzwemmen. Dit is blijkbaar de wijze waarop ze hun 'gezelligheid' uitleven buiten de broedperiode, tijdens de voortplantingstijd zijn de geoorde futen immers de meest typische koloniebroeders van alle *Podicipedidae*. Op 27.8.1966 zagen we een juveniele meerkoet die zich bij een dergelijk troepje geoorde futen wilde aansluiten. Doch een eerstejaars geoorde fuut viel voortdurend de meerkoet aan door, de hals tegen het water gestrekt, plots vooruit te schieten en zo de meerkoet in de flank te stoten. Telkens wipte de meerkoet verschrikt op en verliet ten slotte de futen...

Besluit: Zeer regelmatige doortrekker vanaf de derde dekade van juli tot eind november. Onregelmatige wintergast. Zeldzame verschijning tijdens de voorjaarstrek. Blijkt in de periode 1966/69 lichtjes toegenomen te zijn ten opzichte van 1950/61.

Grafiek 2. — Dodaars. Verloop van de aantallen gedurende de winterhalfjaren 1967/68 (zware lijn) en 1968/69 (lichte lijn). Voor elke maandhelft werd de hoogste dagtelling voor de grafiek weerhouden. Gegevens afkomstig van BMa, BMi, LP en VCJ.

7. DODAARS - *Podiceps ruficollis*.

a. Periode 1950/61.

Hautekiet (1962) : „Zeer algemene doortrekker en wintergast, soms in grote aantallen van 60 tot 80 vogels. Ook bij vorst blijven ze ter plaatse, totdat de kom vrijwel geheel is dichtgevroren. De vroegste trekkers zien we op 20 juli 1959 terwijl tot in de tweede helft van april enkele vogels kunnen worden opgemerkt.

De hoogste telling uit deze periode : 18.11.1958 $\pm$ 110 eks. (DR, VC)

b. Periode 1966/69.

Zie : Grafiek 2.

c. Bespreking.

Zowel als doortrekker of als wintergast is de dodaars de talrijkst voorkomende van de hier besproken soorten. De aantallen hebben zich in de periode 1950/69 op dezelfde hoogte gehandhaafd. In de periode 1966/69 verschenen de eerste dodaarsen rond half aug., d.i. ongeveer 3 weken na de eerste futen en geoorde futen. Tot half sept. is de do-

daars minder talrijk dan de geoorde fuut. Pas begin oktober nemen de aantallen flink toe, op het ogenblik dat de meerderheid van de geoorde futen al doorgetrokken is. In het najaar van 1968 zien we een duidelijke piek op 26.10; die dag telt Paul Lingier op twee slaappleaatsen niet minder dan 110 eks. Dit aantal evenaart dus de hoogste telling van de heren Van Craeynest en De Reygher van 18.11.1958. In 1967 viel het hoogste aantal van het winterhalfjaar pas in de eerste helft van dec. Grafiek 2 geeft een goed beeld van het dodaarsenbestand tijdens een zachte winter. In 1966 bijvoorbeeld vror de Spui-kom herhaaldelijk gedeeltelijk en tenslotte op 19 jan. volledig dicht. De aantallen dodaarsen schommelden dan tussen de 1 en 10 eks. Voor het voorjaar komen onze waarnemingen goed overeen met wat Hautekiet schrijft : tot in de tweede helft van april enkele vogels. Verder valt uit grafiek 2 nog wel op te maken dat, eens de maand maart begonnen, de aantallen toch al behoorlijk teruggelopen zijn.

In tegenstelling tot de geoorde fuut, die in troepjes bij elkaar rondobberen,

zitten de dodaarsen gedurende de dag sterk verspreid over de gehele spuikom. Ze duiken zeer veel en zijn reeds bij weinig wind moeilijk te ontdekken op het voortdurend golvende wateroppervlak. Dit alles maakt een vrij nauwkeurige telling op de enorme waterplas ontzettend moeilijk. Daarom ook werd in grafiek 2 voor elke maand helft de hoogste dagtelling weergegeven.

Bij het invallen van de duisternis — bij hevige wind reeds in de late namiddag — komen de dodaarsen in één, zelden in twee, grote troepen bijeen en trekken zwemmend naar hun slaappleaats. Zijn de dodaarsen gedurende de dag zwijgzaam, tijdens deze slaaptrek daarentegen is het „rienkelen” dikwijls goed te horen. De slaappleaats ligt meestal in de onmiddellijke omgeving van een van de kleine staketseltjes, midden in het water. Bij hevige wind zoeken de dodaarsen altijd de windvrije kant op van de „takkebossenmuurtjes” tegenover de oesterkwekerij. Op 17.1.1968 tel ik op deze plaats, bij harde N.W.-wind een 70 eks. bijeengedruimd op enkele m² wateroppervlak! De aantallen in de grafiek 2 weergegeven zijn voor een groot deel afkomstig van dergelijke nauwkeurige slaappleaatsstellingen.

Besluit: De dodaars is op de Spuikom aanwezig, doorgaans vanaf half augustus tot in de tweede helft van april; vooral van oktober tot februari. Bij vorstinval tijdelijk ontbrekend. De aantallen blijken in de periode 1950/69 nog

al gelijk gebleven te zijn (60 tot 80, max. 110 eks.)

4. BESLUIT.

De Spuikom te Oostende is allicht één van die zeldzame gebieden in ons landje waar je, al dan niet regelmatig naargelang van de soort, de parelduiker en roodkeelduiker en de vijf in Europa voorkomende futesoorten kunt waarnemen.

Maken we een balans op, dan komen we tot de volgende vaststellingen. Alleen de geoorde fuut is in 1966/69 lichtjes vooruitgegaan t.o.v. 1950/61. Bij parelduiker, roodhalsfuut, kuifduiker en dodaars zijn geen merkbare verschillen in de aard en de wijze van het voorkomen vast te stellen. De roodkeelduiker en de fuut tenslotte zijn de twee soorten die een gevoelige achteruitgang vertonen. De roodkeelduiker, eens een regelmatige wintergast, benadert nu erg veel de status van parelduiker, roodhalsfuut en kuifduiker die steeds schaarse verschijningen geweest zijn. Het is wellicht niet toevallig dat juist ook de fuut en de roodkeelduiker een zeer belangrijke plaats innemen onder de stookolieslachtoffers van onze Europese stranden.

De volgende jaren zullen moeten uitwijzen of de tendens die hier tot uiting komt zich zal handhaven. En het is de mens zelf die hierover zal beslissen...

Aartshertoginnestraat 29a
Oostende.

II. EENDEN, ZAAGBEKKEN, GANZEN EN ZWANEN IN DE OMGEVING VAN OOSTENDE

7626
door W. Corveleijn.

INLEIDING.

Dit artikel kwam tot stand na uitwerking van alle gegevens die ik over be-

wust gebied heb kunnen verzamelen uit de tijdschriften De Wielewaal en De Giervalk of heb kunnen verkrijgen van mensen die zelf in dit gebied aan veld-

ornitologie hebben gedaan of dit nog doen. Uit al deze gegevens heb ik dan de meest representatieve waarnemingen genomen, steeds in het oog houdend zoveel mogelijk de voorkeur te geven aan recente data. In feite komt dit artikel dus neer op een zeer algemeen opgevatte weergave van het voorkomen van bovenvernoemde soorten in een klein deel van de kuststreek. Eenden, zaagbekken, ganzen en zwanen zijn vogels wier voorkomen bij ons zeer sterk afhankelijk is van de hevigheid en de duur van de koudegolven tijdens het winterhalfjaar. Ik heb dan ook gemeend de over bepaalde soorten voorhanden zijnde waarnemingen niet volledig te mogen verwaarlozen, omdat juist tijdens de strenge winters van 1956 en 1963 deze soorten in uitzonderlijk hoge aantallen werden opgemerkt.

Alvorens thans over te gaan tot de opsomming van de terreinen in het aktiegebied wil ik eerst en vooral mijn dank betuigen aan de hh. Van Craeynest en Rodts, niet enkel omdat zij mij bereidwillig al hun waarnemingen hebben ter hand gesteld doch voornamelijk omdat zij het waren die mij tijdens afdelingsuitstappen hebben helpen wegwijs worden in onze rijke vogelwereld. Eveneens dank ik hier in het bijzonder de h. M. R. Hautekiet die in dit gebied ook aan veldornitologie heeft gedaan toen hij nog in Bredene woonde en wiens artikelen en talrijke K.M. verschenen in dit blad voor mij een echte stimulans en leerrijke dokumentatie zijn geweest. Verder dank ik nog de hh. F. De Reygher, R. Van Outryve, dr H. de Baets, A. Vigne, M. Becuwe, P. Lingier, J. Van Coillie, P. De Roo, J. Corveleijn en mej. M. Becuwe omdat zij mij bereidwillig hun waarnemingen hebben overgemaakt. Om volledig te zijn dien ik hier ook nog even mijn dank te betuigen aan de h. Devos, exploitant van het recreatieoord de Kalkaart voor zijn sympathieke

houding ten overstaan van de waarnemingen die wij op zijn terrein hebben verricht.

DE GEBIEDEN.

I. De Zoute Kreek.

Gelegen in de gemeente Zandvoorde. Deze kreek is nog een oude zijarm van de zee, dit valt op te maken uit oude streekkaarten en beschrijvingen en eveneens uit de naam zelf. De aanwezigheid van een plant als zulte of ook wel zee-aster genoemd wijst ongetwijfeld ook in die richting. Dit gebied kan nog het best vergeleken worden met Zeeuws-Vlaanderen waar men ook dergelijke met rietomzoomde kreken tussen de polderweiden en akkers aantreft.

Dit terrein wordt ingesloten door drie dijken en de Gistelsesteenweg. Het grenst aan de Snaaskerkepolder en ligt op slechts een paar minuten rijden van Oostende. Vooral in najaar en winter is het voor eenden bijzonder interessant. De meest typische eenden zijn: wilde eend, wintertaling en smient. Elk jaar worden er ook ganzen opgemerkt.

II. De Kalkaart.

Is gelegen op het grondgebied van de gemeente Leffinge. Deze plas werd ongeveer 8 jaar geleden gevormd tengevolge de aanleg van een nieuwe startbaan op de luchthaven Oostende-Middelkerke. De plas zelf ligt op amper 160 meter van de grote startbaan. De diepte ervan varieert van 8 tot 10 m. Deze plas met de omliggende grond is thans in de zomer een recreatieoord waar mogelijkheid bestaat om te kamperen en aan watersport te doen. In het winterhalfjaar is het interessant voor watervogels. De meest typisch voorkomende eenden zijn: tafel- en kuifeend. Bij vorst kan deze plas een waar toevluchtoord worden ook voor andere eenden

vooral omdat ze wegens de vrij grote diepte en een klein percentage zout niet snel dichtvriest.

III. De drassige weiden te Leffinge.

Gelegen tussen Leffinge dorp en de achterzijde van de luchthaven Oostende-Middelkerke. Het is een broedgebied van wilde eend, slobbeend en zomertaling. In de winter pleisterplaats voor verschillende eendensoorten. Vóór 10 jaar was dit gebied veel uitgestrekter en ook moeilijker bereikbaar waardoor het dan ook veel interessanter was.

IV. De Spuikom.

Ik citeer hier even een en ander uit het artikel „De Avifauna van de Spuikom” door M.R. Hautekiet en gepubliceerd in „De Wielewaal” jg. 1962.

„De Spuikom, nagenoeg cirkelvormig en met verzorgde glooiing, is haast geheel door woonwijken omgeven. Zij ligt onmiddellijk ten zuiden van de Oostendse haven als een bijna onoverzichtelijk waterreservoir van 84 ha. De diepte bedraagt gemiddeld 1,30 m. Aangezien er door middel van sluizen een rechtstreekse verbinding bestaat met de havengeul is het water zout. De beperkte, afgesloten oppervlakte en de geringe diepte zijn twee factoren die de hoge temperatuur van het water en aldus de verdamping in de hand werken. Daardoor ligt het zoutgehalte van het water hoger dan op de Noordzee. Er zijn mossel- en oestercultures en er is een rijke bodembegroeiing, er zijn een aantal overwegend kleinere vissoorten, er zijn kreeftachtigen, schelpdieren en waterinsekten, zodat de pleisterende vogels er een keuze van zowel dierlijk als plantaardig voedsel aantreffen.

V. De haven, het strand en de zee.

De meeste waarnemingen werden hier

verricht vanop het strand te Bredene of vanaf het oosterstaketsel te Oostende. Bij strenge vorst kan hier spektakulaire doortrek van watervogels worden gadeslagen. Storm en vorst zijn twee factoren die de waarnemingen zeer sterk bepalen zeker qua aantal. Het spreekt vanzelf dat hier elk jaar bij gunstige zowel als ongunstige weersomstandigheden de gewone zeeëenden zoals zwarte zeeëend, eidereend en toppereend voorbijtrekken en of pleisteren, enkel de aantallen kunnen van jaar tot jaar sterk veranderen.

WILDE EEND - *Anas platyrhynchos*.

Algemene broedvogel, in 1968 in de polders te Zandvoorde, Snaaskerke en Leffinge samen ongeveer 25 broedparen.

Vanaf einde juni stellen wij een plotse stijging vast van het aantal pleisterende vogels op de Zoute-Kreek. Dit aantal kan in de loop van de maand juli oplopen tot 160 eks. (31.7.1969 : 117 eks.). Van bij de opening van de jacht meestal in de laatste dekade van juli zijn de aantallen sterk onderhevig aan schommelingen dit al naargelang van de intensiteit van de jacht. Soms lopen de aantallen in augustus nog verder op (22.8.1969 : 185 eks. op de Zoute-Kreek) wanneer er niet gejaagd wordt. Gewoonlijk echter nemen juist in deze maand de aantallen sterk af en duurt het tot in oktober vooraleer er een aanzelende toename valt waar te nemen. Pas in de maand november neemt het aantal pleisterende vogels opmerkelijk snel toe aan de Zoute-Kreek (26.11.1968 : 120 eks.) en in december en januari wordt het hoogtepunt bereikt (17.1.1969 : 225 eks.). Doortrek wordt voornamelijk genoteerd over zee en dit bij vorstinval of aanhoudende koude (1.1.1963 : 1200 eks. trekken voorbij over zee te Bredene). Komt ook nog voor in de winter op de Kalkaart en op de Spuikom. In de maand februari

zijn de aantallen sterk afhankelijk van vorst. Bij normale weersomstandigheden valt er vanaf maart een snelle afname waar te nemen. In april zijn dan meestal nog slechts de broedvogels aanwezig.

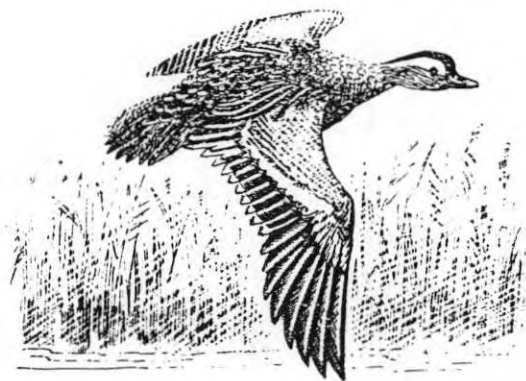
WINTERTALING - *Anas crecca*.

Geen broedvogel. De eerste vogels verschijnen bij ons reeds vanaf half-juni (15.6.1968 : 2 eks. — 21.6.1969 : 1 eks.). In juni zijn er max. 10 eks. maar in de tweede helft van juli kunnen er tot 70 vogels komen op de Zoute-Kreek. In augustus neemt het aantal weer snel af en in september blijven er soms nog slechts enkele vogels over. In de loop van oktober treedt er dan een nieuwe stijging in. Van half-november tot begin-december wordt er een hoogtepunt bereikt van het aantal pleisterende wintertalingen op de Zoute-Kreek (27.11.1968 : 265 eks.). In de loop van december neemt het aantal weer af en zien we nog maar maximum een 100tal vogels meestal zelfs maar een 50-tal, dit is eveneens het geval in de maand januari. In de maand december blijken de aantallen sterk onderhevig te zijn aan schommelingen, dit is gedeeltelijk ook nog het geval voor de maand maart (8.3.1968 : 75 eks.). In de eerste dekade van mei zien we de laatste wintertalingen (9.5.1969). Bij vorst en ook wel in voor- en najaar is er trek over zee. Komt in de wintermaanden regelmatig voor op de Kalkaart na dichtvriezen van andere plassen en krekken.

ZOMERTALING - *Anas querquedula*.

Broedvogel in de polders; in 1969 te Leffinge 4 broedparen, te Zandvoorde : 5 broedparen en te Snaaskerke : 3 broedparen.

De eerste vogels komen toe vanaf half-maart, vroegste datum : 3 maart 1969 : 2 woerden op de Zoute-Kreek. Vanaf half-juli maar vooral in augustus en september wordt door- en wegtrekken

Tekening : E.Br. Simen
Zomertaling.

vastgesteld. De laatste vogels zien we rond eind september, sporadisch nog in oktober, één novemberwaarneming : 7. 11.1951. Grootst aantal samen : 35 eks. op 29.6.1968 op de Zoute-Kreek. Komt veelvuldig voor op drassige weiden, poelen en sloten. Ook enkele waarnemingen op de Spuikom en op de Kalkaart.

KRAKEEND - *Anas strepera*.

Slechts zes waarnemingen voorhanden sinds 1950. Vermoedelijk is deze vogel nochtans regelmatig doortrekker in voor- en najaar, als een bewijs hiervoor zou kunnen aanzien worden dat 4 van de 6 verrichte waarnemingen alleen al tijdens de laatste 3 jaar werden gedaan. Hier volgen dan de waarnemingsdata :

- 8.4.1950 : 3 eks. op de Zoute-Kreek
- 22. 4.1950 : 3 eks.
- 13.12.1967 : 5 eks. op de Kalkaart.
- 27.11.1968 : 1 eks. op de Kalkaart.
- 14. 3.1969 : 2 eks. op de Zoute-Kreek.
- 23. 4.1969 : 1 eks. op de Zoute-Kreek.

SMIENT - *Anas penelope*.

Doortrekker en vooral wintergast, in vrij groot aantal als pleisteraar aan de Zoute-Kreek en bij vorst soms in groot aantal over zee trekkend. Wordt waar-

genomen vanaf ten vroegste half-september tot ten laatste begin april. Het talrijkst in de maanden december, januari, februari en maart. Sommige jaren worden de eerste vogels slechts opgemerkt in de maand november. Grootst aantal pleisterend aan de Zoute-Kreek : 14.2.1969 : 335 eks. Als doortrekker over zee, zelfs tot 950 eks. op 1.1.1963. Komt eveneens voor in de drassige weiden te Leffinge (max. 80 eks.) op de Kalkaart (max. 150 eks.) sporadisch op de Spuikom (max. 60 eks.).

PIJLSTAART - *Anas acuta*.

Regelmatig doortrekker en pleisteraar in zeer klein aantal. Wordt waargenomen tijdens het voorjaar, vooral in de maand maart, in de drassige weiden te Leffinge meestal echter niet meer dan 10 vogels. Ook waargenomen in de maanden november, december, januari, februari en april. Onder invloed van invallende vorst gedurende de winter soms verplaatsing over zee van vrij grote aantallen, 125 eks. op 1.1.1963. Komt in het voorjaar eveneens voor op de Zoute-Kreek en op de Spuikom.

SLOBEEND - *Spatula clypeata*.

Regelmatig broedvogel. In 1969 te Zandvoorde 5 broedparen, te Snaaskerke 2 broedparen en te Leffinge 1 broedpaar.

Algemene doortrekker in klein aantal, onregelmatige wintergast. In de doortrek kunnen we duidelijk twee hoogtepunten onderscheiden : de najaarstrek die zwak is vanaf augustus tot oktober om dan in november en december een hoogtepunt te bereiken met max. 60 eks. op 11.12.1968 op de Zoute-Kreek, en de voorjaarstrek die omstreeks half-april een max. van 45 vogels bijeenbrengt. Een sterke achteruitgang van deze soort werd genoteerd op de Spuikom waar tot

voor 1963 groepen van 50 à 70 vogels geen zeldzaamheid waren kunnen we er nu nog hoogstens een 8-tal eks. waarnemen. Komt ook regelmatig voor op de Kalkaart (max. 40 vogels).

KROONEEND - *Netta rufina*.

Twee waarnemingen, is hier een zeldzame verschijning.

Toevallig werden beide waarnemingen op eenzelfde datum verricht met een verschil echter van 16 jaar.

8.1.1950 : 1 eks. op de Zoute-Kreek.

8.1.1966 : 1 eks. op de kleiput te Stene.

TOPPEREEND - *Aythya marila*.

Regelmatig voorkomende vogel in het winterhalfjaar, voornamelijk bij koudeinval verschijnend, steeds in zeer klein aantal, in zachte winters max. 15 eks. Tijdens de uitzonderlijke strenge winters van 1956 en 1963 echter in vrij groot aantal; op 16.2.1956 : 400 eks. Op zee te Bredene en op 20 januari 1963 : 200 eks.. In de maand juli kunnen reeds kleine groepjes worden verschijnen (maxim. 7 eks.) op 16.7.1969 : 6 eks. op de Spuikom en 2 eks. op zee te Bredene. Na korte tijd verdwijnen deze midden in de zomer verschijnende toppereenden. Vanaf begin november worden de eerste wintergasten opgemerkt (2.11.1964 : 32 eks. over zee te Bredene voorbijtrekkend). Rond halfmaart zien we de laatste toppers.

Op 9.5.1952 werd er nog één toppereend waargenomen. De meeste waarnemingen van deze soort werden verricht op zee te Bredene verder op de Spuikom (max. 11 eks. op 17.12.1968) op de Kalkaart (max. 7 eks. op 14.1.1968) en soms op de Zoute-Kreek.

KUIFEEND - *Aythya fuligula*.

In 1969 verschijnen de eerste kuif-

eenden bij ons reeds op 14 oktober op de Kalkaart; er waren 5 exemplaren aanwezig. Sommige jaren verschijnen de eerste vogels pas in november. Deze soort komt nooit talrijk voor tenzij in strenge winters zoals in 1956 en 1963 (16.2.1956 : 300 eks. op zee te Bredene, en 1.1.1963 : 210 eks. op zee te Bredene). Komt bij strenge vorst praktisch uitsluitend voor op zee, anders op de Kalkaart, (max. 30 eks. op 4.3.1968) voornaamste pleisterplaats in deze streek, op de Spuikom (max. 11 eks.), op de Zoute-Kreek (max. 10 eks.), op het opgespoten terrein te Bredene (max. 11 eks. op 3.3.1969), en op de kleiput te Stene (max. 9 eks. op 26.3.1969). De laatste kuifeenden zien we rond eind april, soms tot begin mei; allerlaatste datum : 21.5.1965 : 2 eks. In 1969 noteerden we echter ook twee juniwaarnemingen : 8.6 : 2 eks., en 28.6 : 1 eks. op de Zoute-Kreek. Er zijn ook enkele juli en augustuswaarnemingen bekend.

TAFELEEND - *Aythya ferina*.

Broedvogel. Werd in 1959 voor het eerst met zekerheid broedend vastgesteld op een kleiput vlak naast de steenbakkerij te Snaaskerke. Heeft daar vermoedelijk in 1968 ook reeds gebroed en misschien zelfs al vroeger : regelmatig werd er in de maand juni sedert 1958 een ♂ opgemerkt op één der kleiputten. De tafeleend komt bij ons als wintergast voor van begin oktober tot eind februari of nog begin maart. Gedurende het gehele winterhalfjaar treffen we de tafeleend aan op de Kalkaart, met als grootste aantallen : 134 eks. op 27.11.1966 en 70 eks. op 14.12.1968. Bij dichtvriezen van plassen en kreken bij ons en ten noorden van ons land verschijnt de tafeleend op zee : 75 eks. op 1.1.1963. Komt eveneens regelmatig voor op de Spuikom (max. 14 eks.) en op de

Zoute-Kreek (max. 6 eks.) en op de kleiputten te Zandvoorde en Snaaskerke.

WITOOGGEEND - *Aythya nyroca*.

Er is één waarneming bekend : 8 december 1963 : 1 witooggeend op de Spuikom.

BRILDUIKER - *Bucephala clangula*.

De meest regelmatige eend op de Spuikom. Komt voor van half-oktober tot half-maart. Komt eveneens voor op zee, doch dan voornamelijk bij strenge vorst. 175 eks. trokken op 1.1.1963 over het oosterstaketsel te Oostende. Grootst aantal waargenomen op de Spuikom : 33 eks. op 5.1.1966 en 20 eks. op 17.1.1968. Tellingen verricht op de Spuikom van 9.1.1966 tot 2.3.1968 tonen aan dat op een totaal van 136 waargenomen vogels er slechts 12 % woerden waren. Woerden worden vooral in de maanden februari en maart waargenomen. De brilduiker komt ook voor op de Kalkaart.

IJSEEND - *Clangula hyemalis*.

De eerste waarneming, voor zover bekend is, werd in dit gebied verricht op 4.1.1958, en de laatste tot op heden op 27.2.1965.

De waarnemingen :

Van 4.1.1958 tot 18.1.1958 : 1 ♀ op de Spuikom;
op 16.2.1958 : 1 eks. op de Spuikom;
van 25.12.1958 tot 30.12.1958 : 1 ♀ op de Spuikom;
op 4.1.1959 : 1 eks. op de Spuikom;
van 31.10.1959 tot 21.11.1959 : 3 eks. op de Spuikom;
op 4.12.1961 : 1 ♀ op zee te Oostende;
op 24.12.1961 : 2 ♀♀ op zee te Bredene;
op 27. 2.1965 : 1 eks. op de Spuikom.

GROTE ZEEËEND - *Melanitta fusca*.

Wordt elk jaar waargenomen als doortrekker over zee vanaf het oosterstaketsel, in kleine groepjes. Vaak is het echter niet mogelijk over zee voorbijtrekkende eenden te determineren wegens de grote afstand of de slechte zichtbaarheid, zodat we wel kunnen vermoeden dat deze soort talrijker doortrekker is. De eerste grote zeeëenden worden waargenomen vanaf begin oktober (3.10.1968); de laatste zien we in april, soms ook nog in mei (10.5.1956). Wordt vooral waargenomen in de maanden november, december, januari en februari. Bij strenge vorst soms in vrij groot aantal pleisterend vlakbij het strand; zo werden er tijdens de koude februarimaand van 1956 op de 16de 400 eks. waargenomen op zee te Bredene. Wordt regelmatig aangetroffen als stookolieslachtoffer op het strand. Tweemaal op de Spuikom aangetroffen.

ZWARTE ZEEËEND - *Melanitta nigra*.

Gewone vrij talrijke doortrekker en wintergast; soms overzomeren van enkele eks. Wordt vooral waargenomen tussen eind juli en begin mei. Najaarstrek duidelijk merkbaar in september en oktober. Onder invloed van storm en koude opnieuw trekverplaatsingen. Voorjaarstrek in februari, maart en april. Grootste aantallen: 450 eks. op 4.10.1968 over zee trekkend te Oostende — 120 eks. op 22.2.1969 op zee te Raversijde — 250 eks. op 9.9.1969 voorbijtrekkend langs het oosterstaketsel. Komt regelmatig voor tijdens het winterhalfjaar op de Spuikom (max. 10 eks.) en op de Kalkaart (max. 3 eks.). Talrijk stookolieslachtoffer op het strand van november tot maart.

EIDEREEND - *Somateria mollissima*.

Sinds het begin van de waarnemingen

in 1948 geleidelijk aan toegenomen. Overzomeren werd voor het eerst in 1950 vastgesteld. Komt thans het hele jaar voor op zee, enkel daar waar golfbrekers zijn (voedselbron) zoals te Middelkerke, Oostende en Bredene. Het talrijkst te Bredene. De aantallen kunnen van jaar tot jaar vrij sterk verschillen. Grootst aantal samen: 112 eks. op 30.1.1969 te Bredene. Tweemaal waargenomen op de Spuikom. Wordt ook aangetroffen als stookolieslachtoffer.

GROTE ZAAGBEK - *Mergus merganser*.

Regelmatig doortrekker en wintergast in zeer klein aantal. Gewoonlijk verschijnen de eerste grote zaagbekken bij ons samen met de eerste vorst. Vroegste waarneming: 25.11.1968; 2 ♀♀ op de Zoute-Kreek. Laatste waarneming: 21.4.1955: 1 eks. op het U.C.B.-moeras te Zandvoorde. De meeste waarnemingen worden verricht bij vorst-inval, dus wanneer de plassen, meren en rivieren ten noorden van dit gebied dichtvriezen. Wordt bij ons meestal solitair of paarsgewijze waargenomen. Wijfjes schijnen een lichte overhand te hebben. Tijdens de koude februarimaand van 1956 werd er op 18 februari een groep van 35 eks. waargenomen in de havengeul te Oostende. Komt vooral voor op zee, op de Spuikom en op de Zoute-Kreek en de Kalkaart.

MIDDELSTE ZAAGBEK - *Mergus serrator*.

Regelmatige doortrekker en wintergast vanaf de eerste dekade van november (9.11.1968) tot begin april (6.4.1969). Meeste waarnemingen na vorst-inval of tijdens de voorjaarstrek in maart. Komt bij ons afzonderlijk of in zeer kleine groepjes, in februari 1956 in groot aantal. Grootste aantallen samen: 16.2.1956: 150 eks. in de haven-

geul te Oostende; 20.1.1963 : 20 eks. in de havengeul; 8.2.1958 : 15 eks. in de havengeul; 16.2.1958 : 5 eks. op de Spuikom; 12.12.1968 : 4 eks. over het oosterstaketsel.

Alle waarnemingen werden verricht op zee, in de haven of op de Spuikom. In 1969 stellen we voor de eerste maal een geval van overzomereren vast : 1 ♀ werd gedurende een groot deel van de maand juni waargenomen op de Spuikom.

NONNETJE - *Mergus albellus*.

Vrij regelmatig doortrekker en wintergast die in sommige jaren echter niet wordt waargenomen. Voorkomen hangt samen met sterke vorstinval in heel West-Europa. Meeste waarnemingen werden verricht in de maanden februari, januari en december (opsomming volgens het grootste aantal waarnemingen). Vroegste datum : 12.12.1964; laatste datum : 26.2.1956. Voornamelijk waargenomen op zee, in de havengeul en op de Spuikom. Grootste aantallen samen : 18.2.1956 : 29 eks. in de havengeul; 2.2.1954 : 12 eks. in de havengeul; 6.2.1954 : 25 eks. in de haven; 18.12.1962 : 6 eks. trekken voorbij over zee.

BERGEEND - *Tadorna tadorna*.

In 1968 een broedpoging in het duingebied tussen De Haan en Wenduine. Ook voordien werd dit reeds genoteerd. Wegens de toeristische drukte steeds mislukt.

Regelmatig doortrekker en wintergast van half augustus (13.8. 1966) tot einde mei (28.5.1968). Meest tijdens de winter en de voorjaarsdoortrekperiode. Duidelijke trekverplaatsing onder invloed van vorst, zo zie ik op 13.12.1968 tijdens een koudegolf 56 bergeenden voorbij trekken over zee langs het oosterstaketsel te Oostende. Als pleisteraar vooral

in winter en voorjaar gewoon op de Zoute-Kreek (max. 8 eks.), op de Spuikom (max. 8 eks.), op het strand (max. 6 eks.), en op de Kalkaart (max. 5 eks.). Ook nog waargenomen op het opgesp. terrein te Bredene en te Leffinge en op de kleiputten te Zandvoorde.

GRAUWE GANS - *Anser anser*.

Slechts 4 waarnemingen met zekerheid hebben wij voorhanden van deze soort. Deze vogel komt ongetwijfeld meer voor als doortrekker.

1. 1.1963 : 8 eks. over zee trekkend te Oostende;
- 20.10.1967 : 36 eks. over de duinen trekkend te De Haan;
2. 3.1968 : 3 eks. op de Spuikom;
8. 3.1969 : 1 eks. op een golfbreker te Oostende.

KOLGANS - *Anser albifrons*.

Regelmatig doortrekker en wintergast, vooral bij vorstinval of sneeuwval en op voorjaarsstrek. Wordt waargenomen van half december (vroegste datum 6.11.1950) tot ongeveer half maart (16.3. 1956). Pleisterende vogels worden elk jaar genoteerd op de weiden bij de Zoute-Kreek (max. : 120 eks. op 6.2. 1969), op de drassige weiden te Leffinge (max. : 90 eks. op 22.2.1969). Als doortrekker : op 28.12.1968 : 678 eks. over Bredene; op 16.1.1963 : 500 eks. over zee te Bredene voorbijtrekkend. Duidelijk terugtrek merkbaar in februari.

RIETGANS - *Anser fabalis*.

Regelmatig doortrekker bij vorst en sneeuwval, onregelmatiger als pleisteraar dan de vorige soort. Op 1.1.1963 trokken er 450 eks. voorbij over zee te Bredene. Op 30 december 1968 pleisterden er 72 eks. op een akker nabij de Zoute-Kreek. Op 8.2.1969 waren er nog 8 eks. aanwezig op een akker te Leffinge.

KLEINE RIETGANS -

Anser fabalis brachyrhynchus.

Slechts één waarneming en één vondst.
13.10.1916 : 1 eks. aan de Zoute-Kreek.
21.12.1952 : 1 eks. als stookolieslachtoffer
op het strand te Bredene

ROTGANS - *Branta bernicla.*

Onregelmatige doortrekker en winter-
gast vooral bij vorst. Bijna uitsluitend
waargenomen langs het strand. Vroeg-
ste waarneming : 17.12.1960; laatste
waarneming : 6.4.1964. Meeste waar-
nemingen in januari en februari. Groot-
ste aantal : 32 eks. op 24.12.1954 over
zee trekkend te Bredene. Gewoonlijk
echter slechts enkele vogels samen. Op
1.3.1956 werden er 3 rotganzen op-
gemerkt op de Zoute-Kreek en op
12.2.1967 één exemplaar op de Spui-
kom.

BRANDGANS - *Branta leucopsis.*

Onregelmatige doortrekker en winter-
gast. Waargenomen van eind december
vooral in februari tot eind maart. Er is
één augustuswaarneming bekend : op
21.8.1956 werd er 1 eks. waargenomen
op het strand te Bredene. Alle waar-
nemingen buiten één werden verricht
vanaf het strand te Bredene. Grootste
aantallen : op 3.2.1954 : 30 eks. trek-
kend over zee te Bredene, en op 6.1.
1963 : 20 eks. over zee trekkend te
Bredene.

KNOBBELZWAAN - *Cygnus olor.*

Regelmatige doortrekker en wintergast
vanaf half oktober (15.10.1967) tot be-
gin april (4.4.1956), vooral bij vorstinval.
Er is ook een zomerwaarneming be-
kend : op 6 augustus 1968 werd er 1 eks.
waargenomen nabij het oosterstaketsel.
Komt eveneens voor op de Kalkaart
(max. 15 eks. op 14.12.1968), op de Spui-
kom (max. 10 eks. op 3.4.1956), op het
kanaal Brugge-Oostende (max. 3 eks.
op 19.2.1966).

WILDE ZWAAN - *Cygnus cygnus.*

Onregelmatige wintergast die vermoe-
delijk meer voorkomt.

De waarnemingen :

- 29.12.1961 : 1 eks. op zee te Oostende;
- 3. 1.1964 : 1 eks. in het Leopoldpark
te Oostende;
- 8. 3.1968 : 25 eks. op zee voor De Haan;
- 16.12.1968 : 2 eks. op een kleiput te
Snaaskerke;
- 7. 5.1969 : 1 eks. over zee trekkend te
Oostende.

KLEINE ZWAAN - *Cygnus bewicki.*

Toevallige wintergast; twee waar-
nemingen bekend sinds 1949 :
28.12.1962 : 2 eks. te Oostende (geen na-
dere plaatsbepaling);
20.11.1967 : 2 eks. op een plas te Lef-
finge.

Stenenstraat 47, Oostende.